

INSTYTUT WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

dr Paweł Ostaszewski

Justyna Włodarczyk-Madejska

***Tłumaczenia poświadczone w praktyce wymiaru
sprawiedliwości***

Warszawa 2016

Spis treści

Wstęp	1
1. Instytucja tłumaczeń przysięgłych.....	2
1.1. Nabycie oraz utrata prawa wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego	2
1.2. Prawa i obowiązki tłumacza przysięgłego	3
1.3. Wynagrodzenie	4
1.4. Kontrola nad działalnością tłumaczy przysięgłych	9
1.5. Odpowiedzialność zawodowa tłumaczy przysięgłych.....	10
2. Metodologia badania	11
3. Charakterystyka próby.....	14
4. Szczegółowa analiza wyników.....	24
4.1. Tłumaczenia zlecone w sprawach o symbolu „K”	24
4.2. Tłumaczenia zlecone w sprawach o symbolu „Kop”	28
4.3. Tłumaczenia zlecone w sprawach o symbolu „GC”	30
4.4. Tłumaczenia zlecone w sprawach o symbolu „RC”	33
4.5. Tłumaczenia zlecone w sprawach o symbolu „C”	35
4.6. Źródło wynagrodzenia tłumaczy	38
4.7. Liczba tłumaczy, którym sąd zlecił sporządzenie tłumaczenia	39
4.8. Wyniki badań aktowych	41
Podsumowanie i wnioski.....	43

Wstęp

Niniejszy raport prezentuje wyniki analiz poświęconych funkcjonowaniu tłumaczy poświadczonych w praktyce sądów powszechnych. Podstawowym celem badania było uzyskanie danych (głównie statystycznych) pozwalających na polepszenie współpracy organów wymiaru sprawiedliwości z tłumaczami.

Do realizacji projektu badawczego wykorzystano kilka źródeł informacji o tłumaczeniach poświadczonych w praktyce wymiaru sprawiedliwości. Podstawowym źródłem były dane wygenerowane z kontrolek „Wab” poszczególnych sądów¹. Skorzystano również z materiału zgromadzonego w trakcie badań akt spraw sądowych, realizowanych w Instytucie Wymiaru Sprawiedliwości w ramach projektów „Umowa pożyczki w orzecznictwie sądów powszechnych” oraz „Analiza orzecznictwa z zakresu prawa autorskiego”. Analogiczne informacje próbowano pozyskać także z badania „Postępowanie w przedmiocie ogłoszenia upadłości”, jednak w żadnej z analizowanych spraw badacze nie odnotowali tłumaczenia.

Wyniki prowadzonych analiz poprzedza krótki rozdział teoretyczny, zawierający podstawowe informacje o systemie tłumaczy przysięgłych w wymiarze sprawiedliwości.

¹ Kontrolka „Wab” to jedno z repertoriów pomocniczych sądu, w którym rejestruje się sprawy, w których sąd dopuścił dowód z opinii biegłego oraz sprawy kierowane do tłumacza w celu wykonania tłumaczenia. Zgodnie z § 123 zarządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 grudnia 2003 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej (Dz. Urz. MS Nr 5, poz. 22 z późn. zm.), wpisywana jest do niego w szczególności data wysłania akt do biegłego lub tłumacza i jego nazwisko, ustalony termin złożenia opinii lub tłumaczenia, daty wysłanych ponagleń, informację o ukaraniu grzywną oraz datę zwrotu akt przez biegłego lub tłumacza, z zaznaczeniem, czy akta zostały zwrócone z opinią lub tłumaczeniem. A także informacje dotyczące realizacji rachunków złożonych przez biegłych lub tłumaczy; datę postanowienia o przyznaniu wynagrodzenia oraz datę skierowania rachunku do oddziału finansowego ze wskazaniem, czy wynagrodzenie biegłego lub tłumacza płatne jest ze Skarbu Państwa, czy z zaliczek wpłaconych przez stronę.

1. Instytucja tłumaczeń przysięgłych

Warunki i tryb nabywania oraz utraty prawa do wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego reguluje ustawa z dnia 25 listopada 2004 r. o zawodzie tłumacza przysięgłego² (art. 1 ust. 1). Ustawa ta nie ma zastosowania do tłumaczy języka migowego, jak również do „*innych systemów komunikacji niebędących językami naturalnymi*” (art. 1 ust. 2).

1.1. Nabycie oraz utrata prawa wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego

W art. 2 ustawy określone zostały wymagania, konieczne do spełnienia przez osobę ubiegającą się o status tłumacza przysięgłego. W myśl tej regulacji tłumaczem przysięgłym może zostać wyłącznie osoba fizyczna, posiadająca obywatelstwo polskie bądź obywatelstwo państwa członkowskiego Unii Europejskiej, państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu, obywatelstwo Konfederacji Szwajcarskiej lub obywatelstwo innego państwa, jeżeli na podstawie i zgodnie z zasadami zakreślonymi w przepisach Unii Europejskiej przysługuje jej prawo do podjęcia zatrudnienia bądź samozatrudnienia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub – na zasadach wzajemności – obywatelstwo innego państwa.

W dalszej kolejności, jako wymóg konieczny, ustawodawca wskazał znajomość języka polskiego – potwierdzoną zdaniem egzaminem, pełną zdolność do czynności prawnych, niekaralność (za przestępstwo umyślne, przestępstwo skarbowe lub za przestępstwo nieumyślne skierowane przeciwko bezpieczeństwu obrotu gospodarczego), ukończenie studiów wyższych oraz uzyskanie wyniku pozytywnego z egzaminu umiejętności tłumaczenia z języka polskiego na język obcy oraz z języka obcego na język polski. Ustawodawca, mając na uwadze ochronę interesu społecznego oraz potrzeby wymiaru sprawiedliwości, dopuścił możliwość zwolnienia kandydata na tłumacza z obowiązku posiadania wykształcenia, o którym mowa powyżej. Decyzję w tym zakresie, na wniosek kandydata, wydaje Minister Sprawiedliwości. Podjęcie takiej czynności znajduje uzasadnienie w szczególności w sytuacji niewystarczającej liczby tłumaczy przysięgłych z danego języka.

² T.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 1222 z późn. zm., dalej jako ustawa.

Uzyskanie statusu tłumacza przysięgłego wymaga, o czym wspomniano powyżej, zdania egzaminu³, w dalszej kolejności: otrzymania świadectwa wydanego przez Ministra Sprawiedliwości, złożenia ślubowania oraz wpisania na listę tłumaczy przysięgłych⁴.

Ustawa reguluje również kwestię utraty prawa wykonywania zawodu poprzez skreślenie z listy tłumaczy przysięgłych. Skreślenie to następuje: w przypadku śmierci, prawomocnego orzeczenia kary pozbawienia prawa wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego, w sytuacji nieposiadania obywatelstwa, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1, braku pełnej zdolności do czynności prawnych oraz karalności za przestępstwa wymienione w art. 2 ust. 1 pkt 4, a także na wniosek tłumacza, jak również po upływie 5-letniego okresu zawieszenia w wykonywaniu czynności (zgodnie z art. 11 ust. 1 i 2).

1.2. Prawa i obowiązki tłumacza przysięgłego

Ustawa wymienia prawa i obowiązki tłumacza przysięgłego. Do jego praw, w myśl art. 13 ustawy, zalicza się: sporządzanie i poświadczanie tłumaczeń z języka obcego na język polski i odwrotnie, a także sprawdzanie i poświadczanie tłumaczeń sporządzonych przez inne osoby, sporządzanie poświadczonych odpisów pism w języku obcym oraz sprawdzanie odpisów sporządzonych przez inne osoby oraz dokonywanie tłumaczenia ustnego. Do jego obowiązków należy wykonywanie powierzonych mu zadań ze szczególną starannością i bezstronnością, zachowanie w tajemnicy faktów i okoliczności poznanych w związku z tłumaczeniem, doskonalenie kwalifikacji zawodowych (art. 14 ustawy) oraz prowadzenie repertorium, w którym odnotowuje czynności podjęte zgodnie z art. 13 ustawy (art.

³ Zgodnie z art. 4 ustawy, egzamin na tłumacza przysięgłego przeprowadza Państwowa Komisja Egzaminacyjna, utworzona do tego celu. Egzamin złożony jest z dwóch części: tłumaczenia pisemnego oraz tłumaczenia ustnego (w obu przypadkach – z języka polskiego na język obcy i odwrotnie). Koszty związane z egzaminem w wysokości 800 zł ponosi kandydat. Wskazana opłata stanowi dochód budżetu państwa. Członkowie Komisji są powoływani oraz odwoływani przez Ministra Sprawiedliwości na 4-letnią kadencję. W skład Komisji wchodzi 11 osób „wyróżniających się wysokim poziomem wiedzy w zakresie języków obcych i technik tłumaczeniowych”.

⁴ Art. 5 i 6 ustawy.

17 ust. 1 ustawy). Ustawodawca dość precyzyjnie reguluje, jakie elementy winny się znaleźć w repertorium. Zalicza się do nich⁵:

- datę przyjęcia zlecenia, jak również zwrotu dokumentu wraz z tłumaczeniem;
- oznaczenie zleceniodawcy/zamawiającego wykonanie oznaczonego tłumaczenia;
- opis tłumaczonego dokumentu (uwzględniający m.in. nazwę, datę, oznaczenie dokumentu, język, w którym został sporządzony, osobę/instytucję sporządzającą dany dokument, uwagi o rodzaju, formie oraz stanie tego dokumentu);
- rodzaj wykonanej czynności, język tłumaczenia, liczbę stron oraz sporządzonych egzemplarzy;
- opis tłumaczenia ustnego (zawierający datę, miejsce, zakres i czas trwania tłumaczenia);
- wysokość pobranego wynagrodzenia;
- informację o odmowie wykonania tłumaczenia na rzecz sądu, prokuratora, Policji oraz organów administracji publicznej (informacja o dacie odmowy, określenie organu żądającego tłumaczenia oraz przyczynie odmowy jego wykonania).

W odniesieniu do ostatniego podpunktu, należy zauważyć, że art. 15 ustawy obliguje tłumacza przysięgłego do wykonania tłumaczenia, w postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy, na żądanie wymienionych powyżej organów. Wyjątek w tej kwestii stanowią szczególnie ważne przyczyny uzasadniające odmowę.

1.3. Wynagrodzenie

Ustawa dopuszcza dwa rodzaje źródeł wynagrodzenia tłumacza. W pierwszym przypadku należności regulowane są przez zleceniodawcę lub zamawiającego, zgodnie z zawartą umową (art. 16 ust. 1 ustawy). W drugim natomiast, koszty tłumaczenia sporządzonego na potrzeby sądu, prokuratora, Policji i organów administracji publicznej (czyli podmiotów wymienionych w art. 15 ustawy), pokrywane

⁵ Art. 17 ust. 2 ustawy.

są przez Skarb Państwa, zgodnie ze stawkami określonymi w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie wynagrodzenia za czynności tłumacza przysięgłego⁶.

Na podstawie rozporządzenia możemy mówić o kilku kategoriach wynagrodzeń dla tłumaczy przysięgłych. Za podstawowe kryterium różnicujące należy przyjąć formę, tj. pisemną bądź ustną. Jednostką wynagrodzenia tłumaczenia pisemnego jest – zgodnie z § 8 rozporządzenia - strona, liczona jako 25 wierszy po 45 znaków bądź 1125 znaków (dotyczy tłumaczeń sporządzonych w innym układzie maszynopisu lub wydruku komputerowego). Strona rozpoczęta liczona jest jako cała (§ 8, ust. 1 zd. 2 rozporządzenia). W przypadku tłumaczenia ustnego wynagrodzenie ustalane jest na podstawie każdej rozpoczętej godziny obecności tłumacza. Ustawodawca precyzuje, jak należy obliczać wskazany powyżej czas, tj. odejmując godzinę, na którą tłumacz został wezwany, od godziny zwolnienia go od udziału w czynności⁷.

Tłumaczenia generują odmienny koszt w zależności od języka, z którego oraz na który są wykonywane. W rozporządzeniu wyróżnione zostały cztery grupy języków (§ 2 ust. 1 rozporządzenia). Do pierwszej zaliczono język angielski, niemiecki, francuski i rosyjski, do drugiej – inny język europejski i język łaciński. Trzecia grupa, to język pozaeuropejski posługujący się alfabetem łacińskim, czwarta natomiast – język pozaeuropejski posługujący się alfabetem niełacińskim lub ideogramami. Rozporządzenie pozwala na wyróżnienie następujących kategorii stawek tłumaczeń⁸:

1. pisemne podstawowe (por. tab. 1);
2. pisemne sporządzone w dniu zlecenia oraz w postępowaniu przyspieszonym – podwyższone o 100% (por. tab. 2);
3. pisemne zawierające frazeologię i terminologię specjalistyczną, sporządzone pismem ręcznym lub przez wypełnienie pismem ręcznym drukowanych formularzy, za wyjątkiem tekstów, które zostały sporządzone pismem

⁶ Dz.U. Nr 15, poz. 131 z późn. zm., dalej jako rozporządzenie.

⁷ § 6 rozporządzenia.

⁸ § 2-6 rozporządzenia.

technicznym, trudne do odczytania z uwagi na stopień zniszczenia bądź uszkodzenia tekstów lub też złą jakość kopii sporządzonej sposobem technicznym – podwyższone o 25% (por. tab. 3);

4. sprawdzenie i poświadczenie tłumaczenia z języka obcego na język polski albo z języka polskiego na język obcy sporządzonego przez inną osobę oraz sporządzenie poświadczonego odpisu pisma w języku obcym – 50% stawki (por. tab. 4);

5. sprawdzenie i poświadczenie odpisu pisma sporządzonego w danym języku obcym przez inną osobę – 30% stawki (por. tab. 5);

6. ustne – podwyższone o 30% (por. tab. 6);

7. ustne w postępowaniu przyspieszonym – podwyższone o 100% (por. tab. 7).

Tabela 1. Podstawowe stawki wynagrodzenia za tłumaczenie pisemne⁹

Rodzaj tłumaczenia/Stawka wynagrodzenia wg grupy	I	II	III	IV
Strona tłumaczenia na język polski	23,00 zł	24,77 zł	30,07 zł	33,61 zł
Strona tłumaczenia z języka polskiego	30,07 zł	35,38 zł	40,69 zł	49,54 zł

Tabela 2. Stawki wynagrodzenia za tłumaczenie pisemne sporządzone w dniu zlecenia oraz w postępowaniu przyspieszonym¹⁰

Rodzaj tłumaczenia/Stawka wynagrodzenia wg grupy	I	II	III	IV
Strona tłumaczenia na język polski	46,00 zł	49,54 zł	60,14 zł	67,22 zł
Strona tłumaczenia z języka polskiego	60,14 zł	70,76 zł	81,38 zł	99,08 zł

⁹ Opracowanie własne na podstawie § 2 ust. 1 rozporządzenia.

¹⁰ Opracowanie własne na podstawie § 2 ust. 2 rozporządzenia.

Tabela 3. Stawki wynagrodzenia za tłumaczenie pisemne zawierające frazeologię i terminologię specjalistyczną, sporządzone pismem ręcznym lub przez wypełnienie pismem ręcznym drukowanych formularzy, za wyjątkiem tekstów, które zostały sporządzone pismem technicznym, trudne do odczytania z uwagi na stopień zniszczenia bądź uszkodzenia tekstów lub też złą jakość kopii sporządzonej sposobem technicznym¹¹

Rodzaj tłumaczenia/Stawka wynagrodzenia wg grupy	I	II	III	IV
Strona tłumaczenia na język polski	28,75 zł	30,96 zł	37,59 zł	42,01 zł
Strona tłumaczenia z języka polskiego	37,59 zł	44,23 zł	50,86 zł	61,93 zł

Tabela 4. Stawki wynagrodzenia za sprawdzenie i poświadczenie tłumaczenia sporządzonego przez inną osobę oraz sporządzenie poświadczonego odpisu pisma w języku obcym¹²

Rodzaj tłumaczenia/Stawka wynagrodzenia wg grupy	I	II	III	IV
Strona tłumaczenia na język polski	11,50 zł	12,39 zł	15,04 zł	16,81 zł
Strona tłumaczenia z języka polskiego	15,04 zł	17,69 zł	20,35 zł	24,77 zł

Tabela 5. Stawki wynagrodzenia za sprawdzenie i poświadczenie odpisu pisma sporządzonego w danym języku obcym przez inną osobę¹³

Rodzaj tłumaczenia/Stawka wynagrodzenia wg grupy	I	II	III	IV
Strona tłumaczenia z języka polskiego	9,02 zł	10,61 zł	12,21 zł	14,86 zł

Tabela 6. Stawki wynagrodzenia za tłumaczenie ustne¹⁴

Rodzaj tłumaczenia/Stawka wynagrodzenia wg grupy	I	II	III	IV
Godzina tłumaczenia na język polski	29,90 zł	32,20 zł	39,09 zł	43,69 zł
Godzina tłumaczenia z języka polskiego	39,09 zł	45,99 zł	52,90 zł	64,40 zł

Tabela 7. Stawki wynagrodzenia za tłumaczenie ustne w postępowaniu przyspieszonym¹⁵

¹¹ Opracowanie własne na podstawie § 3 rozporządzenia.

¹² Opracowanie własne na podstawie § 4 rozporządzenia.

¹³ Opracowanie własne na podstawie § 5 rozporządzenia.

¹⁴ Opracowanie własne na podstawie § 6 rozporządzenia.

Rodzaj tłumaczenia/Stawka wynagrodzenia wg grupy	I	II	III	IV
Godzina tłumaczenia na język polski	46,00 zł	49,54 zł	60,14 zł	67,22 zł
Godzina tłumaczenia z języka polskiego	60,14 zł	70,76 zł	81,38 zł	99,08 zł

Jak wynika z art. 6a rozporządzenia, tłumacz przysięgły jest podatnikiem podatku od towarów i usług, zobowiązanym do płacenia tego podatku. W związku z tym stawkę wynagrodzenia podwyższa się o kwotę podatku obliczoną na podstawie właściwych stawek podatku od towaru i usług, obowiązujących w dniu orzekania o wynagrodzeniu.

Należy zauważyć, że ani ustawa o zawodzie tłumacza przysięgłego, ani rozporządzenie w sprawie wynagrodzenia za czynności tłumacza przysięgłego nie wspominają o sporządzanych odpisach tłumaczeń własnych. Brak jasnej regulacji tej kwestii powoduje, że sądy nie przyznają wynagrodzenia za podjęcie dodatkowej czynności, której nie regulują wymienione akty prawne¹⁶. Niejasności wywoływała również nieprawidłowa interpretacja zapisu art. 13 pkt 2 ustawy, tj. brak przy sformułowaniu „sporządzanie odpisów pism (..)” dopisku „sporządzonych w danym języku obcym przez inne osoby”¹⁷. W chwili obecnej zapis ten został uzupełniony. Niemniej jednak wynika z niego, że sporządzanie odpisów pism własnych nie stanowi obowiązku tłumacza przysięgłego, a co za tym idzie – czynność ta nie podlega wynagrodzeniu¹⁸.

¹⁵ Opracowanie własne na podstawie § 6 rozporządzenia.

¹⁶ Zob. wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 22.05.2014 r. do Ministra Sprawiedliwości, dostęp: https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Do_MS_ws_%20wynagrodzenia_%20tumaczy_%20przysiegl_ych_0.pdf

¹⁷ Tamże.

¹⁸ Kwestia wynagrodzenia za odpisy podlegała regulacji do momentu obowiązywania rozporządzenia Ministerstwa Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 1986 r. w sprawie wynagrodzenia tłumaczy przysięgłych (Dz. U. Nr 33, poz. 168 z późn. zm.). § 5 ww. stanowił, że za sporządzenie i zaświadczenie kopii maszynopisu tłumaczenia lub odpisu pisma w języku obcym, sporządzonego przez tłumacza, wynagrodzenie za każdą kopię wynosi 20% stawki przeznaczonej za tłumaczenie. Podobny zapis znajdował się w § 7 rozporządzenia z dnia 6 grudnia 1975 r. (Dz. U. Nr 43, poz. 221) – za sporządzenie odpisu w liczbie nieprzekraczającej trzech egzemplarzy, przysługiwało 20% stawki, powyżej czterech natomiast – 30% (Pismo Wojewody z dnia 15.11.2011 r. skierowane do Dyrektora Departamentu Organizacyjnego Ministerstwa Sprawiedliwości, <http://archiwum.bip.mazowieckie.pl/cmsws/page/>

Tłumaczowi przysięgiemu – zgodnie z art. 85 w zw. z art. 90 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych¹⁹ – przysługuje zwrot kosztów podróży. Zwrot ten następuje na wniosek tłumacza złożony w formie pisemnej bądź ustnej do protokołu rozprawy w terminie nie dłuższym niż 3 dni od zakończenia czynności z jego udziałem²⁰. Zwrot ten winien nastąpić także wtedy, gdy sąd nie skorzystał z usług tłumacza. W sytuacji takiej następuje również zwrot utraconego zarobku lub dochodu, przy uwzględnieniu kwalifikacji tłumacza oraz czasu „zużytego w związku z wezwaniem”²¹. W przypadku wezwania tłumacza do sądu w kilku sprawach na ten sam dzień, zwrot kosztów, o których mowa powyżej, następuje tylko raz²².

Warto w tym miejscu odnotować, że wynagrodzenia przyznawane za tłumaczenia przeprowadzane na zlecenie sądu i pokrywane ze Skarbu Państwa stanowią bardzo niewielką część budżetu sądownictwa. Wydatki te zostały wyszczególnione w załączniku do sprawozdania budżetowego RB-28, jako jeden z rodzajów pokrywanych przez sąd tak zwanych wynagrodzeń bezosobowych. W 2015 roku wszystkie sądy powszechne w Polsce przeznaczyły na ten cel 13 606 507,88 zł, co stanowiło 0,2% ogólnej kwoty wydatków budżetowych sądownictwa.

1.4. Kontrola nad działalnością tłumaczy przysięgłych

Kontrolę nad działalnością tłumaczy przysięgłych sprawują wojewodowie. Kontrola ta ma dwojaki wymiar. Po pierwsze, obejmuje sprawdzenie prawidłowości i rzetelności prowadzenia repertoriów, po drugie natomiast – pobierania wynagrodzenia, zgodnie z rozporządzeniem w sprawie wynagrodzenia za czynności tłumacza przysięgłego. Wojewodzie przysługuje prawo do żądania okazania przez tłumacza przysięgłego repertorium oraz udzielenia wyjaśnień dotyczących wykonywanych czynności. Wyjaśnienia te mogą mieć formę zarówno ustną, jak i pisemną²³.

Pismo%2520do%2520Ministerstwa%2520Sprawiedliwo%25c5%259bci%2520z%252015%2520lipca%25202011%2520r.48e4.pdf?attid=4706). Dostęp 13.06.2016 r.

¹⁹ T.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 623, dalej u.o.k.s.c.

²⁰ Art. 92 u.o.k.s.c.

²¹ Art. 90a u.o.k.s.c.

²² Art. 90b u.o.k.s.c.

²³ Art. 20 ustawy.

1.5. Odpowiedzialność zawodowa tłumaczy przysięgłych

Niewykonywanie bądź nienależyte lub nierzetelne wykonywanie przez tłumacza obowiązków wiąże się z odpowiedzialnością zawodową. Z tego tytułu wobec tłumacza może być orzeczone: upomnienie, nagana, kara pieniężna w wysokości nie niższej niż jedna dziesiąta kwoty przeciętnego wynagrodzenia, zawieszenie prawa wykonywania zawodu na okres od 3 miesięcy do roku, pozbawienie prawa wykonywania zawodu. W tej ostatniej sytuacji ustawodawca pozostawił tłumaczowi możliwość ubiegania się o ponowne nabycie prawa wykonywania zawodu. Warunkiem jest pozytywne złożenie egzaminu po upływie 2 lat²⁴.

Według art. 24 ust. 1 ustawy postępowanie w sprawie odpowiedzialności zawodowej inicjowane na wniosek Ministra Sprawiedliwości lub wojewody wszczyna i prowadzi Komisja Odpowiedzialności Zawodowej²⁵. Z wnioskiem do Ministra bądź wojewody o wszczęcie tego postępowania może zwrócić się również podmiot, który był zleceniodawcą tłumaczenia (art. 24 ust. 2 ustawy). Postępowanie toczy się z udziałem osoby, wobec której zostało ono wszczęte, jednak jej niestawiennictwo nie wstrzymuje postępowania (art. 24 ust. 3 ustawy). Art. 24 ust. 4 dopuszcza możliwość ustanowienia obrońcy spośród tłumaczy przysięgłych, adwokatów bądź radców prawnych. Postępowanie kończy się podjęciem uchwały w przedmiocie: uniewinnienia tłumacza od zarzutu, orzeczenia kary bądź umorzenia postępowania (art. 25 ust 1 ustawy). Od wydanej decyzji przysługuje odwołanie do sądu apelacyjnego właściwego ze względu na miejsce zamieszkania tłumacza przysięgłego (art. 26 ust. 1 ustawy).

²⁴ Art. 21 ustawy.

²⁵ Zgodnie z art. 29 ust. 1 Komisja ta powoływana jest w drodze zarządzenia przez Ministra Sprawiedliwości. W jej skład wchodzi 9 osób, w tym 4 wskazane przez Ministra Sprawiedliwości, 1 przez ministra właściwego do spraw pracy oraz 4 przez organizacje zrzeszające tłumaczy.

2. Metodologia badania

Jak już wyżej sygnalizowano, głównym przedmiotem przeprowadzonej analizy były dane zgromadzone w kontrolce „Wab” (wykazie akt biegłych i tłumaczy przysięgłych) przez poszczególne sądy powszechne, które w momencie przeprowadzanych badań korzystały z systemu biurowości elektronicznej „Sędzia 2”. Łącznie zwrócono się do 23²⁶ sądów o udostępnienie informacji zgromadzonych na temat tłumaczeń zleconych w latach 2014-2015, w tym w szczególności ze wskazaniem: repertorium lub pełnej sygnatury spraw, w której zlecono tłumaczenie, daty wysłania i przekazania akt, określonego terminu złożenia tłumaczenia, daty złożenia tłumaczenia i zwrotu akt (lub informacji o braku tłumaczenia), kwoty wynagrodzenia tłumacza i daty jego wypłaty oraz dodatkowo: języka z jakiego dokonywano tłumaczenia, formy tłumaczenia, liczby stron oraz innych dostępnych danych. Dwa sądy poinformowały Instytut o niemożliwości wygenerowania z kontrolek „Wab” informacji dotyczących tłumaczy przysięgłych. Materiał nadesłany z pozostałych sądów został przekształcony w zbiorczą bazę danych i poddany analizie ilościowej.

Na etapie przygotowywania bazy danych pojawiły się niestety liczne problemy. Mimo zaleceń wymienionych w § 123 zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 grudnia 2003 roku w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej²⁷, materiał zgromadzony na podstawie wygenerowanych kontrolek „Wab” różnił się znacznie między sobą. Sądy w odmienny sposób rejestrowały poszczególne czynności. Największe różnice były widoczne w czterech kategoriach, tj. datach: zlecenia i zwrotu tłumaczenia, kwoty przyznanego wynagrodzenia oraz daty jego wypłaty. W otrzymanych z sądów zestawieniach pojawiały się informacje o: postanowieniu/zleceniu/złożeniu lub przekazaniu akt, zwrocie akt lub ich złożeniu/tłumaczeniu lub złożeniu tłumaczenia, kwocie przyznanego wynagrodzenia/wypłaty/skierowania do kasy oraz daty wypłaty wynagrodzenia/skierowania rachunku do Oddziału Finansowego/wypłaty przez Oddział Finansowy. Z uwagi na znaczne braki danych, niemożliwym było

²⁶ Informacja o liczbie sądów korzystających z systemu biurowości „Sędzia 2” zostały pozyskane w trakcie badania nt. systemu biurowości elektronicznej. Wskazana liczba 23 uwzględnia zatem jedynie sądy, które wzięły udział w ww. badaniu.

²⁷ Por. przypis 1.

przeprowadzenie analizy na podstawie tak zróżnicowanych zmiennych. Zostały one zatem połączone w cztery jednolite kategorie. Pierwszą z nich nazwano „datą zlecenia tłumaczenia” i zaliczono do niej informacje o: wydanym postanowieniu czy zleceniu, wysłaniu lub przekazaniu akt. Drugą określono jako „data zwrotu tłumaczenia”. W kategorii tej skumulowano informacje o: zwrocie lub złożeniu akt, tłumaczeniu bądź złożeniu tłumaczenia. Trzecia kategoria została nazwana „datą wypłaty wynagrodzenia”. Zaliczono do niej podkategorie: wypłata wynagrodzenia, skierowanie rachunku do Oddziału Finansowego oraz wypłatę wynagrodzenia przez Oddział Finansowy. Ostatnią – „kwotę przyznanego wynagrodzenia” – zdefiniowano jako przyznane wynagrodzenie, kwotę wypłaty oraz kwotę skierowaną do kasy.

Dodatkowo, do przygotowanej bazy danych dołączono również analogiczne dane dotyczące tłumaczeń przysięgłych zgromadzone w ramach innego projektu badawczego Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości – „Biegły w postępowaniu cywilnym – kompleksowa ocena systemu”. Dane te pochodziły z kontrolek „Wab” z lat 2013-2014 z 4 sądów okręgowych i 7 sądów rejonowych.

Dodatkowym źródłem informacji o wykorzystywaniu tłumaczeń poświadczonych przez sądy powszechne miały być również wyniki badań aktowych prowadzonych w tym samym czasie w Instytucie Wymiaru Sprawiedliwości. Ostatecznie udało się w tym celu wykorzystać jedynie trzy, wymienione na wstępie, badania aktowe, których organizacja umożliwiała dołączenie do wykorzystywanego kwestionariusza ankiety pytań dotyczących tłumaczeń pojawiających się w konkretnych sprawach. Pytania te dotyczyły takich kwestii, jak: 1. Czy w sprawie było przynajmniej jedno tłumaczenie tłumacza przysięgłego; 2. Ile było pisemnych tłumaczeń na wniosek sądu; 3. Jakich języków dotyczyły; 4. Łączna liczba stron pisemnych tłumaczeń; 5. Łączna suma na rachunkach za pisemne tłumaczenia; 6. Ile było ustnych tłumaczeń na rozprawie na wniosek sądu; 7. Łączna suma na rachunkach za ustne tłumaczenia.

Niestety w toku prowadzonych analiz nie udało się uzyskać danych obejmujących takie zagadnienia, jak: liczba sporządzanych egzemplarzy każdego tłumaczenia, ocena jakości tłumaczeń, konieczności ich sporządzenia w prowadzonych

postępowaniach sądowych oraz głównych problemów we współpracy sądów z tłumaczami.

Warto również w tym miejscu zasygnalizować, że od pierwszego kwartału 2017 r. Ministerstwo Sprawiedliwości będzie dysponować dodatkowymi szczegółowymi danymi o tłumaczeniach przysięgłych zleconych w poszczególnych typach spraw. Będą one dostępne na podstawie sprawozdań statystycznych przesyłanych przez każdy z sądów powszechnych i gromadzonych przez Ministerstwo Sprawiedliwości. Obejmować będą: wydziały cywilne, karne oraz pracy i ubezpieczeń społecznych sądów apelacyjnych, okręgowych i rejonowych; wydziały gospodarcze sądów okręgowych i rejonowych; Wydział Ochrony Konkurencji i Konsumentów i Wydział Wspólnotowych Znaków Towarowych i Wzorów Przemysłowych Sądu Okręgowego w Warszawie; wydziały rodzinne i nieletnich oraz rejestrowe sądów rejonowych. Gromadzone w tych sprawozdaniach będą dane dotyczące: liczby powołań tłumaczy z rozróżnieniem tłumaczy przysięgłych i innych tłumaczy, terminowości sporządzania tłumaczeń pisemnych, terminowości przyznawania wynagrodzeń za sporządzenie tłumaczeń pisemnych i ustnych oraz za stawiennictwo, a także liczby stron przetłumaczonych przez tłumaczy i liczby godzin wykonanego tłumaczenia ustnego.

3. Charakterystyka próby

Analizowana baza danych zawierała informacje uzyskane łącznie z 27 sądów (w tym dwóch apelacyjnych i czterech okręgowych²⁸), w których w latach 2013-2016 wydano postanowienie o sporządzeniu tłumaczenia. Łącznie przeanalizowano 3972 pozycje. Z uwagi na znaczną dysproporcję udziału w próbie sądów poszczególnych szczebli, ponad 52% tłumaczeń została zlecona w sądach rejonowych, niewiele mniej, tj. 46% w sądach okręgowych. W kontrolkach sądów apelacyjnych odnotowano jedynie 53 tłumaczenia.

Większość tłumaczeń (43,4%) została sporządzona do spraw rozpoznawanych w wydziałach karnych, co piąte natomiast – w wydziałach cywilnych. Dość często tłumaczenia odnotowywano również w kontrolkach „Wab” wygenerowanych z wydziałów gospodarczych (16,3%) oraz z wydziałów rodzinnych i nieletnich (14,0%). Analizując dane zawarte w tabeli 8 można powiedzieć, że tłumaczenia były zlecane rzadko w wydziałach pracy i ubezpieczeń społecznych (3,9%) oraz sporadycznie w pozostałych wydziałach.

²⁸ Były to sądy apelacyjne w Poznaniu i Wrocławiu, sądy okręgowe w: Gliwicach, Siedlcach, Warszawie, Wrocławiu oraz sądy rejonowe w: Brzezinach, Dzierżonowie, Jeleniej Górze, Kamiennej Górze, Koźmierz, Kutnie, Lwówku Śląskim, Łowiczu, Łodzi, Myszkowie, Pabianicach, Poznaniu, Rawie Mazowieckiej, Siedlcach, Skierniewicach, Szczecinie, Świdnicy, Żąbkowicach Śląskich, Zgierzu oraz Zgorzelcu.

Tabela 8. Tłumaczenia zlecone w poszczególnych wydziałach

		Sąd						Ogółem		
		apelacyjny		okręgowy		rejonowy				
		N	%	N	%	N	%	N	%	
Wydział	Karny	48	90,6	834	45,7	842	40,7	1724	43,7	
	Cywilny	4	7,5	453	24,8	372	18,0	829	21,0	
	Gospodarczy			442	24,2	207	10,0	649	16,4	
	Rodzinny i Nieletnich			17	0,9	538	26,0	555	14,1	
	Pracy i Ubezpieczeń Społecznych	1	1,9	44	2,4	109	5,3	154	3,9	
	Penitencjarny			28	1,5			28	0,7	
	Ochrony Konkurencji i Konsumentów			5	0,3			5	0,1	
	Wspólnotowych Znaków Towarowych i Wzorów Przemysłowych			3	0,2			3	0,1	
Ogółem			53	100,0	1826	100,0	2068	100,0	3947	100,0

W bazie danych odnotowano symbole spraw, w których sporządzenie tłumaczenia zlecano najczęściej. W wydziałach karnych były to sprawy „K” (16,5%) oraz „Kop” (15,6%), w wydziałach cywilnych: „RC” (11,2%) i „C” (10,4%), w wydziałach gospodarczych „GC” (14,9%). W kategorii „pozostałe” skumulowano łącznie dane o 47 innych symbolach²⁹ (por. tab. 9). Tłumaczenia sporządzone w sprawach o symbolach występujących najczęściej zostaną poddane szczegółowej analizie w dalszej części opracowania.

²⁹ W tym tłumaczenia w wydziałach rodzinnych i nieletnich najczęściej były zlecane w sprawach o symbolu „Nsm” (5,1%), w wydziałach pracy i ubezpieczeń społecznych natomiast - „P” (3,3%).

Tabela 9. Symbol sprawy

	N	%
K	655	16,8
Kop	620	15,9
GC	593	15,2
RC	445	11,4
C	413	10,6
pozostałe	1174	30,1
Ogółem	3900	100,0
<i>brak danych</i>	72	

Ustalenie języka tłumaczenia³⁰ było możliwe w blisko połowie przypadków. Na podstawie informacji zgromadzonych w bazie danych można powiedzieć, że najczęściej sporządzenie tłumaczenia zlecano tłumaczom języka angielskiego oraz niemieckiego – łącznie w 55,5% przypadków. Na uwagę zasługują również dwa pozostałe języki, mianowicie francuski i rosyjski, które odnotowano w podobnym odsetku (około 6-7%). Tłumaczenia wykonane w innych językach pojawiały się sporadycznie. W kategorii „inne”, stanowiącej łącznie 12,8%, skumulowano informację o 42 językach.

³⁰ Definiowanego jako język, na który tłumaczenie zostało dokonane.

Tabela 10. Język tłumaczenia

	N	%
angielski	652	33,5
niemiecki	429	22,0
francuski	133	6,8
rosyjski	124	6,4
czeski	61	3,1
arabski	60	3,1
ukraiński	56	2,9
włoski	52	2,7
hiszpański	48	2,5
wietnamski	46	2,4
niderlandzki	39	2,0
inne	249	12,8
Ogółem	1949	100,0
<i>brak danych</i>	2023	

W większości, tj. 62,5% przypadków, na podstawie danych zawartych w kontrolkach „Wab” możliwe było ustalenie, czy zleczone tłumaczenie zostało wykonane. Jak wynika z danych zawartych w tabeli 11, w 68,1% odnotowano fakt sporządzenia tłumaczenia. Uwagę zwraca jednak dość znaczny odsetek spraw, w których zlecenia nie zrealizowano.

Tabela 11. Wykonanie zlecenia tłumaczenia

	N	%
tłumaczenie nie zostało sporządzone	792	31,9
tłumaczenie zostało sporządzone	1692	68,1
Ogółem	2484	100,0
<i>brak danych</i>	1488	

Dane wygenerowane z kontrolek „Wab” co do zasady nie zawierały informacji o formie sporządzonego tłumaczenia. Ustalenie tej kwestii było możliwe jedynie w 22,2%. Najczęściej tłumaczenie sporządzono w formie pisemnej (blisko dwukrotnie

częściej niż w formie ustnej). W 5,8% odnotowano tłumaczenie przeprowadzone w dwojakiej postaci – zarówno na piśmie, jak i ustnie (por. tab. 12).

Tabela 12. Forma sporządzonego tłumaczenia

	N	%
pisemne	543	61,7
ustne	286	32,5
pisemne i ustne	51	5,8
Ogółem	880	100,0
<i>brak danych</i>	3092	

Informacja o objętości sporządzonego uzasadnienia pojawiła się w niespełna 5% przypadków. Na podstawie dostępnych danych można powiedzieć, że blisko co drugie tłumaczenie nie przekraczało objętości trzech stron. W 8,4% liczyło ono dokładnie jedną stronę. Tłumaczenia obszerne, definiowane jako więcej niż 10 stron, należy uznać za występujące dość sporadycznie (7,4%).

Tabela 13. Liczba stron sporządzonego tłumaczenia

	N	%
jedna strona	16	8,4
dwie strony	34	17,9
trzy strony	45	23,7
cztery strony	35	18,4
pięć stron	21	11,1
więcej niż 5 stron	25	13,2
więcej niż 10 stron	14	7,4
Ogółem	190	100,0
<i>brak danych</i>	3782	

W trzech przypadkach pojawiła się informacja o liczbie godzin tłumaczenia ustnego, przeprowadzonego w trakcie rozprawy. W dwóch przypadkach była to jedna godzina, w jednym natomiast – 2.

W 30 przypadkach pod pozycjami wymienionymi w kontrolkach „Wab” zamieszczono informację o wykonaniu więcej niż jednego tłumaczenia³¹, w tym w 9 – więcej niż trzech.

Tabela 14. Liczba tłumaczeń

	N	%
jedno	2576	98,8
dwa	16	0,6
trzy	5	0,2
więcej niż trzy	9	0,3
Ogółem	2606	100,0
<i>brak danych</i>	1366	

W kontrolkach „Wab” dość sporadycznie pojawiała się informacja o zakreślonym przez sąd terminie sporządzenia tłumaczenia. Ustalenie takiej informacji było możliwe jedynie w 534 przypadkach (około 15%). Średni czas sugerowany przez sąd wynosił 14 dni. Termin taki został wyznaczony w połowie przypadków. Najkrótszy czas wskazany przez sąd wynosił jeden dzień, najdłuższy natomiast 60 dni.

Tabela 15. Zakreślony termin sporządzenia tłumaczenia (w dniach)

Średnia	14
Mediana	14
Minimum	1
Maksimum	60
<i>N</i>	534
<i>brak danych</i>	3438

Z uwagi na dość liczne braki danych, niemożliwym było przeprowadzenie pełnego porównania czasu zakreślonego z rzeczywistym czasem sporządzenia tłumaczenia. Udało się natomiast ustalić, że średni czas potrzebny tłumaczowi na przygotowanie tłumaczenia wyniósł 26 dni (różnica blisko 13 p.p. w stosunku do czasu

³¹ Podstawą ustalenia tej kwestii było także pojawienie się różnych dat zlecenia, zwrotu tłumaczenia oraz wypłaty wynagrodzenia, jak również jego kwoty.

zakreślonego). Ponad połowa tłumaczeń została złożona w terminie do 17 dni. W bazie odnotowano również tłumaczenie, które wykonano w dniu zlecenia, jak również tłumaczenie, którego sporządzenie trwało 750 dni. Na podstawie dostępnych informacji można powiedzieć, że rzeczywisty czas sporządzania tłumaczenia był dłuższy od czasu zakreślonego przez sąd na wykonanie tej czynności.

Tabela 16. Czas oczekiwania na sporządzenie tłumaczenia (w dniach)

Średnia	26
Mediana	17
Minimum	0
Maksimum	750
<i>N</i>	2170
<i>brak danych</i>	1802

Kategoryzacja czasu oczekiwania na sporządzenie tłumaczenia zamieszczona w tabeli 17 pozwala zauważyć, że blisko co czwarte tłumaczenie zostało wykonane w dniu zlecenia, blisko co piąte natomiast – w ciągu jednego tygodnia. W 33% przypadków sporządzenie tłumaczenia trwało od jednego tygodnia do dwóch. Jedynie w 3,5% odnotowano czas dłuższy niż jeden miesiąc.

W 13 przypadkach, z uwagi na przekroczony termin sporządzanego tłumaczenia, sąd ponaglił tłumacza.

Tabela 17. Czas oczekiwania na sporządzenie tłumaczenia

	<i>N</i>	%
w dniu zlecenia	494	22,8
w ciągu tygodnia	424	19,5
od tygodnia do dwóch	717	33,0
od dwóch do trzech tygodni	379	17,5
22-30 dni	81	3,7
powyżej 30 dni	76	3,5
Ogółem	2171	100,0
<i>brak danych</i>	1801	

Średni czas oczekiwania na przyznanie wynagrodzenia za wykonanie tłumaczenia wyniósł 77 dni. Połowa tłumaczy przysięgłych otrzymała wynagrodzenie w terminie nieprzekraczającym trzech miesięcy (dokładnie 94 dni). W bazie danych pojawiły się również przypadki wypłaty wynagrodzenia w dniu złożenia tłumaczenia. Odnotowano także sprawę, w której tłumacz czekał na wynagrodzenie 849 dni.

Tabela 18. Czas oczekiwania na przyznane wynagrodzenie

Średnia	77
Mediana	94
Minimum	0
Maksimum	849
<i>N</i>	3969
<i>brak danych</i>	3

Kategoryzacja czasu oczekiwania na wypłatę wynagrodzenia pozwala stwierdzić, iż w ponad co trzecim przypadku czas ten przekraczał miesiąc, w blisko co czwartym wypłata nastąpiła w okresie 14-30 dni od złożenia tłumaczenia. Jedynie 6% wynagrodzeń zostało wypłaconych w terminie do tygodnia. Należy zauważyć, że prawie w co piątym przypadku czas oczekiwania przekroczył 60 dni, w co szóstym natomiast 100 dni. Można zatem powiedzieć, że wypłata wynagrodzenia za wykonane zlecenie była dość często odraczana.

Tabela 19. Czas oczekiwania na przyznane wynagrodzenie

	<i>N</i>	%
do tygodnia	142	6,0
od tygodnia do dwóch	184	7,7
14-30 dni	544	22,8
31-60 dni	721	30,3
61-100 dni	434	18,2
powyżej 100 dni	356	15,0
Ogółem	2381	100,0
<i>brak danych</i>	1591	

Przyznane wynagrodzenie to średnio kwota 426,70 zł. Połowa tłumaczy za wykonane zadanie otrzymała nie więcej niż 169,70 zł. Analizując dane zawarte w tabeli 20, można powiedzieć, że różnica między minimalną a maksymalną kwotą wynagrodzenia była bardzo duża. Minimalne wynagrodzenie wyniosło bowiem 4,1 zł, maksymalne natomiast 54 048,60 zł. Mając na względzie te rozbieżności, zasadne wydało się skategoryzowanie kwot przyznanych wynagrodzeń.

Tabela 20. Przyznane wynagrodzenie

Średnia	426,7
Mediana	169,7
Minimum	4,1
Maksimum	5 4048,6
<i>N</i>	2843
<i>brak danych</i>	1129

W 16,9% przypadków za wykonane zadanie tłumacz otrzymał mniej niż 50 zł. Podobny odsetek odnotowano w kategorii 50-100 zł. Wynagrodzenie ponad co trzeciego wynosiło więcej niż 100 zł, blisko co szóstego – więcej niż 300 zł. W co dziesiątym przypadku sąd przyznał kwotę ponad 500 zł. Jedynie w 6,6% przypadków tłumacz otrzymał więcej niż 1000 zł. Przyznanie wynagrodzenia przekraczającego 5000 zł należy uznać za sytuację sporadyczną (odnotowaną jedynie w 0,6% przypadków). Mając na względzie powyższe, można powiedzieć, że w 82% spraw tłumacze przysięgli za sporządzenie tłumaczenia otrzymali wynagrodzenie do 500 zł.

Tabela 21. Przyznane wynagrodzenie

	N	%
mniej niż 50 zł	481	16,9
50-100 zł	505	17,8
101-300 zł	939	33,0
301-500 zł	407	14,3
501-1000 zł	305	10,7
1001-5000 zł	188	6,6
powyżej 5000 zł	18	0,6
Ogółem	2843	100,0
<i>brak danych</i>	1129	

Informacja o źródle wynagrodzenia tłumacza co do zasady nie pojawiała się w kontrolkach „Wab”. Dane odnośnie do tego udało się ustalić wyłącznie w 4,3% badanych spraw. Najczęściej koszty tłumaczeń pokrywał Skarb Państwa (77,2%), w tym w 15% łącznie ze środków pochodzących z zaliczki bądź z depozytu sądowego. Zaliczka jako samodzielna forma wypłaty wynagrodzenia dla tłumacza przysięgłego została odnotowana w 22,8% przypadków.

Tabela 22. Źródło wynagrodzenia tłumacza

	N	%
Skarb Państwa	112	65,5
zaliczka	39	22,8
Skarb Państwa / zaliczka	18	10,5
Skarb Państwa oraz środki z depozytu sądowego	2	1,2
Ogółem	171	100,0
<i>brak danych</i>	3801	

W 22 przypadkach pojawiła się informacja o kwocie pobranego od wynagrodzenia tłumacza podatku VAT, która wynosiła średnio 40,7 zł (przy medianie 32,6 zł). W odniesieniu do dwóch tłumaczeń odnotowano kwotę zwrotu poniesionych przez tłumacza kosztów (dokładnie 22,0 i 41,8 zł).

4. Szczegółowa analiza wyników

Szczegółowa analiza, o czym wspomniano powyżej, zostanie przeprowadzona dla spraw o symbolach, w których tłumaczenia były zlecane najczęściej. Są to symbole: K, Kop, GC, RC oraz C. Analiza ta będzie stanowiła porównanie dwóch kwestii: czasu oczekiwania na sporządzenie tłumaczenia w czterech najczęściej odnotowywanych językach (angielskim, niemieckim, francuskim i rosyjskim) oraz kwoty przyznanego wynagrodzenia.

4.1. Tłumaczenia zlecane w sprawach o symbolu „K”³²

Najdłuższy czas oczekiwania na sporządzenie tłumaczenia w sprawach o symbolu K dotyczył języka angielskiego (wynosił on bowiem średnio 25 dni), najkrótszy natomiast – języka rosyjskiego (9 dni). Połowa tłumaczeń została sporządzona w terminie nieprzekraczającym 16 dni. Należy jednak zaznaczyć, że wartość mediany była różna dla poszczególnych języków. Najwyższa wynosiła 18 dni (dla języka angielskiego), najniższa zaś 6 dni (dla języka rosyjskiego). W bazie danych odnotowano przypadki wykonania tłumaczenia w dniu jego zlecenia (we wszystkich kategoriach językowych). Pojawiły się również tłumaczenia, których sporządzenie zajęło tłumaczowi 131 oraz 377 dni (odpowiednio dla języka angielskiego i niemieckiego). W tłumaczeniach sporządzanych przez tłumaczy języka francuskiego maksymalny czas wykonania zlecenia wyniósł 23 dni, w przypadku języka rosyjskiego – 41. Mając na względzie powyższe, można powiedzieć, że w sprawach o symbolu „K” średni czas sporządzania tłumaczenia z języka angielskiego był dłuższy od średniego czasu sporządzania tłumaczenia z pozostałych języków wymienionych w tabeli 23 (w stosunku do języka niemieckiego różnica wynosiła średnio 7 dni).

³² Repertorium K jest prowadzone dla spraw, w których wniesiono akt oskarżenia lub pismo zastępujące akt oskarżenia, w tym dla spraw o przestępstwa skarbowe, dla spraw w przedmiocie wydania wyroku łącznego, wniosków prokuratora o umorzenie postępowania z powodu nieczytelności sprawcy i zastosowanie środków zabezpieczających, wniosków o warunkowe umorzenie postępowania karnego, spraw dotyczących odpowiedzialności podmiotu zbiorowego, spraw lustracyjnych wniesionych w trybie przepisów ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnieniu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. Urz. MS z 2003 r. Nr 5, poz. 22 z późn. zm.).

Tabela 23. Czas sporządzania tłumaczenia (w dniach)

	angielski	niemiecki	francuski	rosyjski
Średnia	25	18	11	9
Mediana	18	8	12	6
Minimum	0	0	0	0
Maksimum	131	377	23	41
<i>N</i>	22	54	5	47
<i>brak danych</i>	16	15	3	7

Uwzględniając kategoryzację czasu sporządzanego tłumaczenia można powiedzieć, że 18% tłumaczeń z języków wymienionych w tabeli 24, do spraw o symbolu „K”, została sporządzona w dniu zlecenia (w tym najczęściej z języka angielskiego – 27,3%). W ponad co trzecim przypadku tłumaczenie oddano w ciągu jednego tygodnia (najczęściej w języku rosyjskim), blisko w co czwartym – w ciągu dwóch tygodni. Sporządzanie tłumaczeń w czasie przekraczającym 14 dni wystąpiło w 8,6% przypadków. Należy zauważyć, że dość sporadycznie czas potrzebny na sporządzenie tłumaczenia przekraczał trzy tygodnie, przy czym sytuacje takie najliczniej dotyczyły tłumaczy języka angielskiego (27,3%). Występowanie pozostałych kategorii należy uznać za sporadyczne.

Tabela 24. Czas sporządzania tłumaczenia

	angielski		niemiecki		rosyjski		francuski	Ogółem	
	N	%	N	%	N	%	N	N	%
w dniu zlecenia	6	27,3	9	16,7	7	14,9	1	23	18,0
w ciągu tygodnia	2	9,1	16	29,6	23	48,9	1	42	32,8
od tygodnia do dwóch	3	13,6	12	22,2	6	12,8	1	22	17,2
od dwóch do trzech tygodni	1	4,5	10	18,5	6	12,8	1	18	14,1
22-30 dni	2	9,1	4	7,4	4	8,5	1	11	8,6
31-60 dni	6	27,3	1	1,9	1	2,1	0	8	6,3
61-100 dni	1	4,5	1	1,9	0	0,0	0	2	1,6
powyżej 100 dni	1	4,5	1	1,9	0	0,0	0	2	1,6
Ogółem	22	100,0	54	100,0	47	100,0	5	128	100,0
<i>brak danych</i>	16		15		7		3	41	

Średnia wysokość przyznanego wynagrodzenia była najwyższa dla tłumaczy języka francuskiego. Wynosiła ona 685,70 zł, a zatem ponad dwukrotnie więcej niż dla tłumaczy języka angielskiego i trzykrotnie więcej niż dla tłumaczy dwóch pozostałych języków³³. Połowa wynagrodzeń w kategorii języka francuskiego nie przekroczyła kwoty 721,7 zł. Jest to wartość znacznie wyższa w stosunku do wynagrodzeń tłumaczy pozostałych języków. Dla przykładu w przypadku języka niemieckiego wynosiła ona 74 zł. Najniższe przyznane wynagrodzenie oscylowało na poziomie 19,5-28,3 zł, najwyższe natomiast 1112,6-2080,6 zł.

³³ Należy mieć jednak na uwadze, że średnia wartość wynagrodzenia dla tłumaczy języka francuskiego została wyliczona jedynie w oparciu o 7 przypadków.

Tabela 25. Przyznane wynagrodzenie

	angielski	niemiecki	francuski	rosyjski
Średnia	305,9	174,6	685,7	159,6
Mediana	115,0	74,0	721,7	90,2
Minimum	23,0	19,5	28,3	24,1
Maksimum	1730,9	2080,6	1479,5	1112,6
<i>N</i>	25	65	7	49
<i>brak danych</i>	13	4	1	5

Kategoryzacja kwot przyznanego wynagrodzenia pozwala zauważyć, że blisko 85% z nich nie przekraczała 300 zł. Najczęściej, tj. w 37% przypadków, wynagrodzenie plasowało się na poziomie 50-100 zł. Najwyższe wynagrodzenia zostały przyznane tłumaczom języka francuskiego – na łącznie 8 zleconych zadań, w połowie kwota wypłaty była wyższa niż 500 zł (w tym w 3 przypadkach wyższa niż 1000 zł). Między wynagrodzeniami przyznanymi tłumaczom języka angielskiego oraz języka niemieckiego można zaobserwować dwie różnice. Po pierwsze tłumacze języka angielskiego częściej otrzymywali wynagrodzenie w kwocie większej niż 100 zł (różnica 12,3 p.p.). Po drugie, również częściej ich wynagrodzenia przekraczały próg 1000 zł (różnica 8,9 p.p.). Należy przy tym zaznaczyć, że wszystkie cztery języki znajdują się w I grupie języków, o których mowa w ustawie³⁴. Oznacza to zatem, że tłumaczom przysługiwała stawka w takiej samej wysokości.

³⁴ Por. przypis 2.

Tabela 26. Przyznane wynagrodzenie

	angielski		niemiecki		francuski		rosyjski		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
mniej niż 50 zł	6	24,0	25	38,5	2	28,6	5	10,2	38	26,0
50-100 zł	6	24,0	20	30,8	1	14,3	27	55,1	54	37,0
101-300 zł	8	32,0	14	21,5	0	0,0	10	20,4	32	21,9
301-500 zł	2	8,0	0	0,0	0	0,0	2	4,1	4	2,7
501-1000 zł	0	0,0	4	6,2	1	14,3	4	8,2	9	6,2
powyżej 1000 zł	3	12,0	2	3,1	3	42,9	1	2,0	9	6,2
Ogółem	25	100,0	65	100,0	7	100,0	49	100,0	146	100,0
<i>brak danych</i>	13		4		1		5		23	

4.2. Tłumaczenia zlecone w sprawach o symbolu „Kop”³⁵

Mimo że tłumaczenia sporządzone w sprawach o symbolu „Kop” były równie często odnotowywane w bazie co w sprawach o symbolu „K”, to w kontrolkach „Wab” pojawiały się liczne braki danych dla czynności podejmowanych w tej kategorii spraw. Braki te uniemożliwiły dokonanie porównań adekwatnych do powyższych. Czas sporządzania tłumaczenia – obliczony w dniach – był możliwy do ustalenia jedynie w przypadku tłumaczeń sporządzonych w języku niemieckim. Na podstawie dostępnych danych można powiedzieć, że średnio wynosił on 41 dni, przy czym połowa tłumaczeń została sporządzona w ciągu 15 dni. W bazie odnotowano tłumaczenie wykonane na drugi dzień, jak również takie, którego wykonanie zajęło 374 dni. Kategoryzacja czasu sporządzonego tłumaczenia pozwala zauważyć, że w 4 przypadkach zadanie zostało wykonane w terminie 7 dni. Sporządzanie trzech zajęło nie więcej niż dwa tygodnie i także trzech – nie więcej niż trzy tygodnie. W bazie pojawiły się tłumaczenia, które zostały złożone po upływie 30 dni (w tym 1 – powyżej 100 dni).

Oszacowanie wynagrodzenia przyznanego za wykonanie tłumaczenia do spraw o symbolu „Kop” było możliwe w odniesieniu do trzech języków. Średnio najwyższe

³⁵ Repertorium Kop jest prowadzone, mówiąc w skrócie, dla różnego rodzaju spraw karnych z elementem międzynarodowym, m.in. ekstradycyjnych i związanych z Europejskim Nakazem Aresztowania (Dz. Urz. MS z 2003 r. Nr 5, poz. 22 z późn. zm.).

wynagrodzenie otrzymali tłumacze języka francuskiego. Wynosiło ono 603,10 zł i było blisko trzykrotnie wyższe niż wynagrodzenie przyznane tłumaczom języka niemieckiego. Średnie wynagrodzenie dla tłumaczy języka angielskiego wynosiło 409,20 zł. Dość znaczne zróżnicowanie wysokości przyznanego wynagrodzenia pokazuje wartość mediany. Dla języka niemieckiego wynosi ona 97,90 zł, dla pozostałych dwóch języków 295,90 oraz 339,50 zł.

Tabela 27. Przyznane wynagrodzenie

	angielski	niemiecki	francuski
Średnia	409,2	210,5	603,1
Mediana	339,5	97,9	295,9
Minimum	28,3	28,3	70,7
Maksimum	4871,3	1553,4	4290,4
<i>brak danych</i>	97	49	8
<i>N</i>	214	84	16

Większość wynagrodzeń przyznanych za sporządzenie tłumaczenia w sprawach o symbolu „Kop” wynosiło od 100 do 500 zł. Należy zauważyć, że kwota przekraczająca ten próg została odnotowana w co szóstym przypadku. Niemal co dziesiąty tłumacz otrzymał mniej niż 50 zł. Zestawienie zawarte w tabeli 28 pozwala zauważyć różnice w wynagrodzeniu przyznanym tłumaczom różnych języków. Najniższe wynagrodzenie otrzymywali tłumacze języka niemieckiego. 33,3% z nich przyznano wynagrodzenie w kwocie poniżej 50 zł. Wśród tłumaczy języka angielskiego tak niskie wynagrodzenie pojawiło się tylko w 1 przypadku, u tłumaczy języka francuskiego – w 2.

Tabela 28. Przyznane wynagrodzenie

	angielski		niemiecki		francuski		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%	N	%
mniej niż 50 zł	1	0,5	28	33,3	2	66,7	31	10,3
50-100 zł	14	6,5	14	16,7	8	266,7	36	12,0
101-300 zł	74	34,6	21	25	8	266,7	103	34,2
301-500 zł	86	40,2	9	10,7	3	100,0	98	32,6
501-1000 zł	31	14,5	10	11,9		0,0	41	13,6
powyżej 1000 zł	8	3,7	2	2,4	3	100,0	13	4,3
Ogółem	214	100	84	100	3	100,0	301	100,0
<i>brak danych</i>	97		49		8		49	

4.3. Tłumaczenia zlecane w sprawach o symbolu „GC”³⁶

Analizując dane zawarte w tabeli 29 można powiedzieć, że w sprawach o symbolu GC tłumaczenia były zlecane najczęściej tłumaczom języka niemieckiego (łącznie 33 przypadki). Średni czas sporządzenia tłumaczenia wynosił zaś od 11 do 50 dni. Najwyższą wartość odnotowano w kategorii języka francuskiego, najniższą natomiast - języka rosyjskiego.

Tabela 29. Czas sporządzania tłumaczenia (w dniach)

	angielski	niemiecki	francuski	rosyjski
Średnia	28	29	50	11
Mediana	24	17	49	11
Minimum	14	1	25	3
Maksimum	51	161	76	18
<i>N</i>	4	33	3	3
<i>brak danych</i>	1	1	0	0

³⁶ Repertorium GC jest prowadzone dla pozostałych spraw gospodarczych podlegających rozpoznaniu w procesie, wszczętych na skutek pozwu lub skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego, w tym podlegających rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym, a także w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń (Dz. Urz. MS z 2003 r. Nr 5, poz. 22 z późn. zm.).

Co czwarte tłumaczenie zostało sporządzone w terminie od tygodnia do dwóch. Na wykonanie blisko co piątego tłumacz poświęcił 22-30 dni. Dokładnie tyle samo przypadków odnotowano w kategorii „31-60 dni”. Złożenie tłumaczenia w ciągu tygodnia należy uznać za dość sporadyczne (11,6%). Łącznie w 4 przypadkach czas niezbędny na wykonanie zlecenia przekroczył 60 dni. Z uwagi na znaczne dysproporcje liczbowe, niezasadne wydaje się różnicowanie czasu sporządzanego tłumaczenia w stosunku do każdej kategorii językowej.

Tabela 30. Czas sporządzania tłumaczenia

	angielski	niemiecki	francuski	rosyjski	Ogółem	
					N	%
w ciągu tygodnia	0	4	0	1	5	11,6
od tygodnia do dwóch	1	9	0	1	11	25,6
od dwóch do trzech tygodni	1	5	0	1	7	16,3
22-30 dni	1	6	1	0	8	18,6
31-60 dni	1	6	1	0	8	18,6
61-100 dni	0	1	1	0	2	4,7
powyżej 100 dni	0	2	0	0	2	4,7
Ogółem	4	33	3	3	43	100,0
<i>brak danych</i>	1	1	0	0	2	4,4

Średnia wysokość wynagrodzenia przyznanego w sprawach o symbolu GC zależała od języka tłumaczenia. W przypadku języka angielskiego wynosiła ona 2143,4 zł i była blisko pięciokrotnie wyższa niż średnia kwota przyznana tłumaczom języka francuskiego oraz niemal dziewięciokrotnie wyższa od wynagrodzenia tłumaczy języka niemieckiego. Tłumacze języka rosyjskiego za wykonane zadanie otrzymywali średnio 146,6 zł. Uwzględniając dane zamieszczone w tabeli 31, można powiedzieć, że o ile kwota minimalnego wynagrodzenia nie różnicowała tłumaczy poszczególnych języków, to znaczne różnice widoczne są w wartości wynagrodzenia maksymalnego. Dla przykładu w kategorii języka angielskiego odnotowano 6250,70 zł, języka rosyjskiego natomiast – 245,10 zł³⁷.

³⁷ Uwzględniono jedynie 2 przypadki.

Tabela 31. Przyznane wynagrodzenie

	angielski	niemiecki	francuski	rosyjski
Średnia	2143,4	247,5	466,6	146,6
Mediana	144,2	90,2	184,9	146,6
Minimum	35,4	16,1	59,1	48,1
Maksimum	6250,7	1473,4	1155,9	245,1
<i>N</i>	3	31	3	2
<i>brak danych</i>	2	3	0	1

Mając na względzie różnice, o których wspomniano powyżej, zasadne wydaje się skategoryzowanie kwot przyznanego wynagrodzenia. W 72,5% nie przekroczyło ono kwoty 300 zł, w tym w ponad 40% – 50 zł. Co szósty tłumacz otrzymał więcej niż 300 zł, co dziesiąty – więcej niż 1000 zł. W jednym przypadku odnotowano wynagrodzenie w kwocie ponad 5000 zł (dotyczyło ono tłumacza języka angielskiego).

Tabela 32. Przyznane wynagrodzenie

	angielski	niemiecki	francuski	rosyjski	Ogółem	
					<i>N</i>	%
mniej niż 50 zł	1	11	0	0	12	30,0
50-100 zł		7	1	1	9	22,5
powyżej 100 zł	1	5	1	1	8	20,0
powyżej 300 zł	0	3	0	0	3	7,5
powyżej 500 zł	0	3	0	0	3	7,5
powyżej 1000 zł	0	2	1	1	4	10,0
powyżej 5000 zł	1	0	0	0	1	2,5
Ogółem	3	31	3	3	40	100,0
<i>brak danych</i>	2	3	0	0	5	

4.4. Tłumaczenia zlecane w sprawach o symbolu „RC”³⁸

Ustalenie czasu sporządzenia tłumaczenia w sprawach o symbolu RC było możliwe jedynie w stosunku do trzech języków. Średnio najdłuższy czas na wykonanie tej czynności został odnotowany wśród tłumaczy języka angielskiego. Wynosił on 31 dni, tj. ponad dwukrotnie więcej niż w grupie tłumaczy języka niemieckiego. Wartości skrajne minimalnego i maksymalnego czasu niezbędnego na wykonanie zadania wynosiły odpowiednio 1 dzień i 373 dni i dotyczyły języka angielskiego (dla porównania dla języka niemieckiego było to 7 i 24 dni).

Tabela 33. Czas sporządzania tłumaczenia (w dniach)

	angielski	niemiecki	francuski
Średnia	31	14	23
Mediana	18	14	14
Minimum	1	7	4
Maksimum	373	24	85
<i>N</i>	44	11	11
<i>brak danych</i>	30	18	3

Blisko co trzecie tłumaczenie zostało wykonane w terminie od tygodnia do dwóch, co czwarte – do trzech tygodni. 16,7% sporządzono zaś w ciągu tygodnia. W ponad 30% realizacja zlecenia trwała powyżej 21 dni, przy czym okres ponad 3-tygodniowy dotyczył głównie tłumaczy języka angielskiego.

³⁸ Repertorium RC jest prowadzone dla wszczętych przed wydziałem rodzinnym spraw cywilnych rozpoznawanych w trybie postępowania procesowego (Dz. Urz. MS z 2003 r. Nr 5, poz. 22 z późn. zm.).

Tabela 34. Czas sporządzania tłumaczenia

	angielski		niemiecki		francuski		Ogólnie	
	N	%	N	%	N	%	N	%
w ciągu tygodnia	8	18,2	1	9,1	2	18,2	11	16,7
od tygodnia do dwóch	10	22,7	5	45,5	4	36,4	19	28,8
od dwóch do trzech tygodni	11	25,0	4	36,4	1	9,1	16	24,2
22-30 dni	6	13,6	1	9,1	2	18,2	9	13,6
31-100 dni	6	13,6	0	0,0	1	9,1	7	10,6
powyżej 100 dni	3	6,8	0	0,0	1	9,1	4	6,1
Ogółem	44	100,0	11	100,0	11	100,0	66	100,0
<i>brak danych</i>	30		18		3		51	

Średnie wynagrodzenie za sporządzenie tłumaczenia w sprawach o symbolu „RC” wynosiło od 168 do 263 zł. Najwyższe średnie kwoty przyznano tłumaczom języka angielskiego, najniższe – języka francuskiego. Minimalne wynagrodzenie we wszystkich kategoriach językowych oscylowało na poziomie 23 - 30 zł, maksymalne natomiast – 508,60 – 2589 zł.

Tabela 35. Przyznane wynagrodzenie

	angielski	niemiecki	francuski
Średnia	263,0	200,4	168,0
Mediana	120,3	92,0	147,7
Minimum	23,0	23,0	30,1
Maksimum	2589,0	872,0	508,6
<i>N</i>	71	28	14
<i>brak danych</i>	3	1	0

Blisko połowa przyznanych wynagrodzeń tłumaczy w sprawach RC nie przekroczyła kwoty 100 zł, w tym 66% – 50 zł. Za sporządzenie niemal co czwartego tłumaczenia przyznane zostało wynagrodzenie w kwocie powyżej 100 zł, co siódmego natomiast – przekraczającego 300 zł. W 12 przypadkach odnotowano wartość wyższą niż 500 zł, przy czym w 3 – wyższą niż 1000 zł.

Tabela 36. Przyznane wynagrodzenie

	angielski		niemiecki		francuski		rosyjski	Ogółem	
	N	%	N	%	N	%	N	N	%
mniej niż 50 zł	25	35,2	8	28,6	2	14,3	1	36	31,6
50-100 zł	8	11,3	7	25,0	4	28,6	0	19	16,7
101-300 zł	18	25,4	7	25,0	6	42,9	0	31	27,2
301-500 zł	12	16,9	3	10,7	1	7,1	0	16	14,0
501-1000 zł	5	7,0	3	10,7	1	7,1	0	9	7,9
powyżej 1000 zł	3	4,2		0,0	0	0	0	3	2,6
Ogółem	71	100,0	28	100,0	14	100	1	114	100,0
<i>brak danych</i>	3		1		0		0	4	

4.5. Tłumaczenia zlecane w sprawach o symbolu „C”³⁹

Średni czas potrzebny na sporządzanie tłumaczeń w sprawach o symbolu „C” był dłuższy niż 30 dni. W tej kategorii spraw najszybciej zlecenia sądu realizowali tłumacze języka rosyjskiego – 17 dni, najdłużej natomiast – języka niemieckiego i angielskiego (odpowiednio 46 i 49 dni). W bazie odnotowano przypadki wykonania zadania w dniu jego zlecenia (dotyczyły one języka niemieckiego i rosyjskiego). Maksymalny czas sporządzania tłumaczenia dla każdej z kategorii językowych był różny, dla języka francuskiego i rosyjskiego wyniósł 58 i 65 dni, dla pozostałych dwóch języków 155 i 284 dni.

³⁹ Repertorium C jest prowadzone dla pozostałych spraw cywilnych podlegających rozpoznaniu w procesie, wszczętych na skutek pozwu lub skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego, w tym podlegających rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym, a także w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń (Dz. Urz. MS z 2003 r. Nr 5, poz. 22 z późn. zm.).

Tabela 37. Czas sporządzania tłumaczenia (w dniach)

	angielski	niemiecki	francuski	rosyjski
Średnia	49	46	32	17
Mediana	36	23	22	9
Minimum	14	0	21	0
Maksimum	155	284	58	65
<i>N</i>	13	19	5	11
<i>brak danych</i>	3	3	3	0

Blisko połowa tłumaczeń (21 przypadków) została sporządzona w terminie od tygodnia do trzech tygodni. Wykonanie co dziesiątego tłumaczenia (dokładnie 5) zajęło maksymalnie tydzień. Odnotowano dwa przypadki wykonania tłumaczenia w dniu jego zlecenia. Dość często tłumaczenia zostały oddane w terminie przekraczającym 30 dni (razem 17 przypadków).

Tabela 38. Czas sporządzania tłumaczenia

	angielski	niemiecki	francuski	rosyjski	Ogółem	
					<i>N</i>	%
w dniu zlecenia	0	1	0	1	2	4,2
w ciągu tygodnia	0	2	0	3	5	10,4
od tygodnia do dwóch	1	6	0	3	10	20,8
od dwóch do trzech tygodni	5	4	1	1	11	22,9
22-30 dni	0	0	2	1	3	6,3
powyżej 30 dni	4	2	2	1	9	18,8
powyżej 60 dni	1	2	0	1	4	8,3
powyżej 100 dni	2	2	0	0	4	8,3
<i>N</i>	13	19	5	11	48	100,0
<i>brak danych</i>	3	3	3	0	9	15,8
Ogółem	16	22	8	11	57	100,0

Średnie przyznane wynagrodzenie w analizowanych sprawach było najwyższe dla tłumaczy języka francuskiego. Wynosiło 1132,80 zł, podczas gdy dla pozostałych kategorii językowych odnotowano: 437,80 zł (język angielski), 774 zł (język

niemiecki), 769,6 zł (język rosyjski). Najniższe wynagrodzenie otrzymał tłumacz języka niemieckiego (39,10 zł), najwyższe natomiast – języka rosyjskiego (4752,70 zł).

Tabela 39. Przyznane wynagrodzenie

	angielski	niemiecki	francuski	rosyjski
Średnia	437,8	774,0	1132,8	769,6
Mediana	203,4	298,0	891,8	289,6
Minimum	46,2	39,1	74,0	74,0
Maksimum	1376,0	3690,0	3452,0	4725,7
<i>N</i>	16	22	8	10
<i>brak danych</i>	0	0	0	1

Kategoryzując kwoty przyznanego wynagrodzenia można powiedzieć, że za co trzecie tłumaczenie zostało przyznane wynagrodzenie w kwocie od 101 do 300 zł. Dość licznie – niemal w co czwartym przypadku – wynagrodzenie to przekraczało kwotę 1000 zł. W 3 przypadkach tłumacze za wykonaną pracę otrzymali kwotę mniejszą niż 50 zł.

Tabela 40. Przyznane wynagrodzenie

	angielski	niemiecki	francuski	rosyjski	Ogółem	
					<i>N</i>	%
mniej niż 50 zł	2	1	0	0	3	5,4
50-100 zł	0	2	1	4	7	12,5
101-300 zł	7	8	2	1	18	32,1
301-500 zł	2	2	1	2	7	12,5
501-1000 zł	2	4	0	2	8	14,3
powyżej 1000 zł	3	5	4	1	13	23,2
Ogółem	16	22	8	10	56	100,0
<i>brak danych</i>	0	0	0	1	1	

4.6. Źródło wynagrodzenia tłumaczy

Ze względu na liczne braki danych niemożliwe było ustalenie źródła finansowania wynagrodzenia tłumacza w podziale na poszczególne języki, jak również symbole spraw, które w bazie danych występowały najczęściej. Stosowne dane udało się ustalić jedynie w odniesieniu do spraw o symbolach: GC, RC, C, bez uwzględnienia kategorii językowej.

Analizując dane zamieszczone w tabeli 41 można powiedzieć, że najczęściej, tj. w 77%, źródłem wynagrodzenia był Skarb Państwa, w tym w 85% jako źródło samodzielne (w 15% jako źródło główne obok zaliczki i środków pochodzących z depozytu sądowego). Wynagrodzenia w 23% przypadków zostały pokryte tylko z wniesionej zaliczki. Można również zauważyć pewne różnice między poszczególnymi kategoriami spraw. W sprawach o symbolu RC dominowało wypłacanie wynagrodzeń ze środków Skarbu Państwa, w sprawach o symbolu C – ze Skarbu Państwa, ale również z zaliczki (odpowiednio 77,5% i 17,5%). Dla odmiany w sprawach o symbolu GC najczęściej źródłem wynagrodzenia była wniesiona zaliczka – 53,3%, w dalszej kolejności natomiast Skarb Państwa (28,9%).

Tabela 41. Źródło wynagrodzenia

		Symbol sprawy						Ogółem	
		GC		RC		C			
		N	%	N	%	N	%	N	%
Źródło wynagrodzenia	Skarb Państwa	13	28,9	58	81,7	31	77,5	102	65,4
	zaliczka	24	53,3	5	7,0	7	17,5	36	23,1
	Skarb Państwa i zaliczka	6	13,3	8	11,3	2	5,0	16	10,3
	Skarb Państwa i środki z depozytu	2	4,4	0	0,0	0	0,0	2	1,3
Ogółem		45	100,0	71	100,0	40	100,0	156	100,0

4.7. Liczba tłumaczy, którym sąd zlecił sporządzenie tłumaczenia

Na etapie analizowania danych zamieszczonych w bazie, podjęto próbę ustalenia, z pomocy ilu tłumaczy figurujących na liście tłumaczy przysięgłych korzysta sąd zlecający sporządzenie tłumaczenia. Z bazy danych wybrano pięć sądów, które pojawiały się najliczniej i co do których możliwym było jednoczesne ustalenie dwóch kwestii: język tłumaczenia oraz nazwisko tłumacza. Łącznie wykorzystano dane z dwóch sądów okręgowych⁴⁰ i trzech rejonowych⁴¹. Na podstawie dostępnej na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości listy tłumaczy możliwe było zgromadzenie informacji o liczbie tłumaczy poszczególnych języków zamieszkałych w miejscowości, w których zlokalizowane były poszczególne sądy.

Tabela 42. Liczba tłumaczeń zleconych w poszczególnych sądach

	SO w G.	SO w W.	SR w P.	SR w Z.	SR w D.
angielski	19	98	215	5	19
niemiecki	14	53	74	37	43
francuski	3	7	18	0	4
rosyjski	8	0	0	27	4

Tabela 43. Liczba tłumaczy przysięgłych w miastach, w których zlokalizowane były wybrane sądy

	SO w G.	SO w W.	SR w P.	SR w Z.	SR w D.
angielski	82	47	77	5	3
niemiecki	110	24	104	6	9
francuski	49	14	34	0	0
rosyjski	32	8	22	3	4

W oparciu o powyżej wymienione dane sprawdzono, ile tłumaczeń – przy takim samym zaangażowaniu przez sąd wszystkich tłumaczy znajdujących się na liście – przypadają na jednego tłumacza. Wyniki zostały zamieszczone w tabeli 44. Należy

⁴⁰ 1 – Sąd Okręgowy w G., 2. – Sąd Okręgowy w W.

⁴¹ 3 - Sąd Rejonowy w P., 4 - Sąd Rejonowy w Z., 5 – Sąd Rejonowy w D.

przy tym pamiętać, że dane zawarte w bazie pochodziły z lat 2013-2016. Dane o liczbie tłumaczy zostały natomiast ustalone jedynie na II połowę roku 2016. Poniższe obliczenia należy zatem traktować wyłącznie szacunkowo.

Tabela 44. Obciążenie pracą tłumaczy

	SO w G.	SO w W.	SR w P.	SR w Z.	SR w D.
angielski	0,2	2,1	2,8	1,0	6,3
niemiecki	0,1	2,2	0,7	6,2	4,8
francuski	0,1	0,5	0,5	0,0	0,0
rosyjski	0,3	0,0	0,0	9,0	1,0

Na podstawie danych z pięciu sądów można powiedzieć, że najbardziej obciążeni pracą byli tłumacze języka rosyjskiego i niemieckiego w Z. oraz tłumacze języka angielskiego w D. Niemniej jednak należy przypuszczać, że obciążenie pracą tłumaczy tego samego języka nie było jednakowe. Dla przykładu w Sądzie Rejonowym w D. na łącznie zleconych 19 tłumaczeń z języka angielskiego w sprawach o symbolu „RC” wszystkie zostały wykonane przez jednego tłumacza, mimo że w miejscowości tej na liście tłumaczy przysięgłych widniało 3 tłumaczy języka angielskiego (dane za II połowę 2016 r.). Kolejnym przykładem może być Sąd Rejonowym w Z., w którym w sprawach o symbolu „K” na 37 wydanych postanowień w przedmiocie sporządzenia tłumaczenia z języka niemieckiego wszystkie wykonała jedna osoba (mimo figurowania na liście 6 tłumaczy tego języka), natomiast na 27 zleconych tłumaczom języka rosyjskiego – 25 z nich było autorstwa jednej osoby (na trzech tłumaczy języka rosyjskiego). Można więc wnioskować, że sędziowie, co do zasady, w konkretnych typach spraw korzystali z pomocy jednego tłumacza.

4.8. Wyniki badań aktowych

W toku trzech, wymienionych wcześniej, realizowanych w 2015 r. w Instytucie Wymiaru Sprawiedliwości projektów badawczych („Umowa pożyczki w orzecznictwie sądów powszechnych”, „Analiza orzecznictwa z zakresu prawa autorskiego” oraz „Postępowanie w przedmiocie ogłoszenia upadłości”) przebadano łącznie 728 spraw, z czego 312 spraw C, 128 spraw Nc, 32 sprawy GC, 14 spraw GNc, 141 spraw GU oraz 101 spraw GUp. Jedynie w 13 było przynajmniej jedno tłumaczenie (por. tab. 45). Dodatkowo, tylko w jednej sprawie przeprowadzono tłumaczenia przysięgłe na zlecenie sądu⁴², w pozostałych przypadkach były one przeprowadzane przez

⁴² Wyplacone w tej sprawie wynagrodzenie dla tłumacza wyniosło 190 zł.

strony postępowań i dołączane do pism procesowych. Były to wyłącznie tłumaczenia pisemne, nie odnotowano w analizowanych sprawach ani jednego tłumaczenia ustnego na rozprawie. Tłumaczenia te obejmowały przekłady z języka angielskiego (10 przypadków) oraz niemieckiego, francuskiego i słowackiego (po 1 przypadku) i liczyły zwykle tylko jedną stronę (8 przypadków).

Wyniki te pokazują wyraźnie, że tłumaczenia poświadczone pojawiały się w analizowanych sprawach bardzo rzadko, i że trzy przeprowadzone badania aktowe stanowią niedostateczne źródło informacji do scharakteryzowania tych tłumaczeń. Prezentowane wyniki mogą służyć więc jedynie jako dodatkowa ilustracja omawianych w niniejszym raporcie kwestii i nie można na ich podstawie wyciągać żadnych daleko idących wniosków.

Tabela 45. Liczba tłumaczeń w poszczególnych rodzajach badanych spraw

	Liczba zbadanych spraw	Liczba spraw z tłumaczeniem	Liczba tłumaczeń	W tym:	
				pisemnych	ustnych
„Umowa pożyczki w orzecznictwie sądów powszechnych”					
C	168	5	5	5	0
Nc	97	6	6	6	0
GC	32	1	1	1	0
GNc	14	0	0	0	0
„Analiza orzecznictwa z zakresu prawa autorskiego”					
C	144	1	4	4	0
Nc	31	0	0	0	0
„Postępowanie w przedmiocie ogłoszenia upadłości”					
GU	141	0	0	0	0
GUp	101	0	0	0	0

Podsumowanie i wnioski

W raporcie przedstawiono podstawowe informacje o instytucji tłumaczeń przysięgłych w wymiarze sprawiedliwości oraz zaprezentowano wyniki analiz poświęconych funkcjonowaniu tłumaczeń poświadczonych w praktyce sądów powszechnych. W badaniu wykorzystano dane wygenerowane z kontrolnek „Wab” poszczególnych sądów oraz zgromadzone w ramach dwóch, realizowanych w Instytucie Wymiaru Sprawiedliwości, badań akt spraw sądowych.

Na podstawie przeprowadzonej analizy można powiedzieć, że:

- dane zgromadzone w kontrolkach „Wab” różniły się zarówno między poszczególnymi sądami, jak i między wydziałami tego samego sądu,
- niemal we wszystkich kontrolkach „Wab” pojawiła się sygnatura lub symbol sprawy (98,2%),
- 62,5% kontrolnek zawierało informację o tym, czy tłumaczenie zostało wykonane,
- ustalenie formy tłumaczenia było możliwe jedynie w oparciu o 22,2% przypadków,
- w kontrolkach, co do zasady, nie było informacji o liczbie stron sporządzonego tłumaczenia (jedynie 4,8% takich przypadków), jak również danych wskazujących na liczbę godzin tłumaczenia ustnego (jedynie 3 przypadki),
- ustalenie czasu oczekiwania na sporządzenie tłumaczenia, stanowiącego różnicę między datą postanowienia o zleceniu tłumaczenia lub datą wysłania akt a datą zwrotu akt/tłumaczenia lub złożenia tłumaczenia, było możliwe w 60% przypadków,
- wysokość przyznanego wynagrodzenia odnotowano w 71,6% przypadków,
- informacja o źródle finansowania przyznanego wynagrodzenia pojawiła się jedynie w 4,3% przypadków,
- średni czas sporządzania tłumaczeń był różny dla poszczególnych kategorii językowych, różna była również średnia wysokość przyznanego wynagrodzenia – dla przykładu najwyższe średnie wynagrodzenie otrzymali tłumacze języka francuskiego w sprawach o symbolu „C”, najniższe natomiast tłumacze języka rosyjskiego w sprawach o symbolu „GC”,

- z uwagi na liczne braki danych, niemożliwym było porównanie wysokości przyznanego wynagrodzenia z liczbą stron sporządzonego tłumaczenia,
- można wysnuć wniosek, że obciążenie pracą tłumaczy figurujących na liście tłumaczy przysięgłych nie było równomierne, a nawet, że w konkretnych typach spraw sądy, co do zasady, korzystały z tłumaczeń sporządzanych tylko przez jednego tłumacza,
- wyniki przeprowadzonych badań aktowych nie pozwoliły niestety na istotne uzupełnienie zgromadzonych informacji, na 728 analizowanych spraw tłumaczenia pojawiły się jedynie w trzynastu.